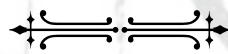

TESTVÉRMŰZSÁK

vetélkedő

Tüskés Tibor író emlékére

4. korcsoport (11–12. évf.)

2. FORDULÓ

1. Az alábbiakban egy budapesti család dél-dunántúli útitervét találjátok. Ajánljatok nekik olvasmányokat Tüskés Tibor művei közül, amelyek segíthetnek a látnivalók feltérképezésében. A művek szerzője és címe mellett a szükséges bibliográfiai adatok is szerepeljenek! (kiadás helye, kiadó, kiadás éve)

1. nap	Budapest - Mohács – Bóly – Villány – Siklós
2. nap	Harkány – Sellye – Vajszló
3. nap	Pécs – Abaliget – Orfű
4. nap	Komló – Balaton – Budapest

Ajánlott olvasmányok:

- 1.) Magyarország. Budapest : Móra Kiadó, 1971. (Képes földrajz) 3. kiad. 1975., 3. kiad. 1978., 1981. Mladé Letá, Pozsony, 1981., 1986.
- 2.) Nyár, erdő, kakukk : Baranyai útirajzok. Pécs: Baranya Megyei Tanács, 1973.
- 3.) Mohács. Útikönyv. Budapest: Panoráma Kiadó, 1976., 1977., 1981., 1986.
- 4.) Siklós és vidéke. Útikönyv. Budapest: Panoráma, 1979., 1982.
- 5.) Országjárás. Dél-dunántúli utazás. Budapest: Képzőművészeti Alap Kiadó, 1986.
- 6.) Ormánság. Budapest, 1987. (Tájak, korok, múzeumok)
- 7.) Pécs irodalmi emlékhelyei. Tanulmány. Pécs: Városi Könyvtár, 1971.
- 8.) Vallomás a városról. Esszék. Budapest: Magvető Kiadó, 1970.
- 9.) Nyár, erdő, kakukk : Baranyai útirajzok. Pécs: Baranya Megyei Tanács, 1973.
- 10.) Abaliget és Orfű. Útikönyv. Budapest: Panoráma Kiadó, 1974., 1980., 1986.
- 11.) Nagyváros születik. Budapest: Szépirodalmi Kiadó, 1975. (Magyarország felfedezése)
- 12.) Gyönyörű magyar tengerke. Írások a Balatonról. Kaposvár: Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, 1998.

5 pont

TESTVÉRMŰZSÁK VETÉLKEDŐ
4. korcsoport (11–12. évf.) 2. forduló

2. Tanulmányozzátok a következő képeket!

Mely tájról írta Tüskés Tibor a következő sorokat?

A) „13 olyan növényünk van, ami csak itt ... található. Ennél északabbra sehol sem fordulnak elő az országban. Legközelebbi lelőhelyük az adriai tengerpart, a Fiume fölötti hegyek.”

TESTVÉRMÚZSÁK VETÉLKEDŐ
4. korcsoport (11–12. évf.) 2. forduló

B) „...fél évszázada természetes országhatár. Furcsa kanyarokat vet a folyó szalagja...Értéke szinte felbecsülhetetlen... Ez itt még igazi víz, igazi folyó.”

C) „A magyar medence helyén valamikor a variszkuszi hegységrendszer darabjai álltak. Idővel összetöredeztek, és a mélybe süllyedtek. A nagy keménységű kőzetdarabok csak kevés helyen maradtak a felszínen.”

D) „A szőlő dugványozása, metszése, nevelése jóformán egykorú az emberi kultúrával. Noé a bárkába mentette. A görögök külön istenséget rendeltek oltalmára. Akhilleusz pajzsára a kovács egyebek mellett szőlőskeretet és szüreti jelenetet remekelt.”

E) „Hogyan került az erdő szélére, a völgybe nyíló bejárat elé ez a hajlék? Ami történeti titok nálunk magyarázatra vár, leghamarabb azt a választ kapja: a török... Törökök elől menekült el a hajdani falu.”

F) „A kései utas talán éppen ugyanarról a bástyafokról néz ma a völgybe, amelyre hajdan Vörösmarty könyökölt. A tájban azt érezni, hogy itt valami végérvényesen elmúlik, itt valami véget ér. Északról zöldkontyú hegyek, fehér mészkősziklák zárják el a kilátást. Délre végeérhetetlen lapály nyúlik.”

Melyik képhez melyik szöveget tudjátok hozzárendelni?
Egészítsétek ki a táblázatot a számokhoz tartozó betűjelekkel!
Nevezétek meg az adott helyet!

Kép	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Szöveg	C	F	E	B	D	A
Földrajzi név	MÓRÁGYI RÖG	SIKLÓSI VÁR	MÁNFAI TEMPLOM	DRÁVA	VILLÁNYI BORVIDÉK	SZÁR-SOMLYÓ

12 pont

3. Ajánlott irodalomjegyzékünk egyik kötete baranyai útirajzokat tartalmaz. A táj szeretete sugárzik minden sorából, melyek közt bőven találunk irodalomtörténeti adalékokat.

Kikről, mely tájakról ír a következő idézetekben? Válaszaitokat rendezzék táblázatba!

1. „ ... százhuszonöt éve járt erre. A kecskeméti főiskola utolsó éves diákja volt, amikor az akadémia szokása szerint 1843-ban, pünkösd táján legátusként Baranyába küldték. A fiatal joghallgató ígét hirdetett, és adományt gyűjtött az iskola részére.”
2. „... innen indult a magyar irodalomba. Apja ...-ón volt erdész. ...Elbeszélései az itt élő emberek világát tükrözik, de történelmi tárgyú regényei is az ormánsági táj hangulatát árasztják.”
3. „ Egy napjainkban játszódó regény lapjain is felbukkant már a ... élete: , A fekete földek szélén fekete jegenyék álltak. A táj felett az árnyak összefonódtak, lehullottak. ...- olvasom Füstkutyák című könyvében.”
4. „ A költő, ... szemével nézem a tájat.
A hegy tetejéről messzire ellátni. Kitűnő őrhely lehetett, ha kúrtszó harsant, jelzőtűz gyulladt.”
5. „ A korán félárvaságra jutott ..., jeles diák és kezdő poéta, húszéves korában elszegődött a ...-i Perczel családhoz nevelőnek.”

	Személy	Hely
1.	Jókai Mór	Drávapart, Harkány, Terehegy, Gyűd, Siklós
2.	Kodolányi János	Drávapart, Vajszló
3.	Bertha Bulcsu	Drávapart
4.	Csorba Győző	Duna, Dunaszekcső
5.	Vörösmarty Mihály	Bonyhád

10 pont

4. Pécsi helyszínek történetére vagyunk kíváncsiak. Milyen kultúrtörténeti jelentősége van a felsoroltaknak? A velük kapcsolatba hozható személyt mutassátok be néhány mondatban!

1.) Mátyás király u. 23.

Babits Mihály diákkori szállása a ház Zrínyi utcai részében (1898-1901). Emléktábla.

Babits Mihály: (1883-1941) 1883. november 26-án született Szekszárdon, erősen vallásos értelmiségi család gyermekeként Tanulmányait Pesten és Pécsen végezte, 1901-ben beiratkozott a pesti egyetem bölcsészkarára. Négyesy László stílusgyakorlatain ismerkedett meg Juhász Gyulával és Kosztolányival. 1900-tól kezdett verseket írni, ekkor azonban még nem gondolt nyilvánosságra. Budapesten latin-magyar szakon diplomázott szerzett. Baján, Szekszárdon, Fogarason, Újpesten és Budapesten tanított. Első műveivel a Holnap című antológiában jelent meg (1908). Fekete ország című versével nagy botrányt kavart, mert Ady Fekete zongora c. művével egyetemben érthetetlennek találták. 1908-ban Itáliába utazott, és ekkor határozta el az Isteni színjáték lefordítását. 1909-ben jelenik meg első kötete (Levelek Iris koszorújából). 1911 folyamán jelent meg második kötete (Herceg, hátha megjön a tél is). 1911-től az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumba helyezték át. 1912-ben kezdte a Dante-fordítást. Első korszakára az antik görög irodalom formáinak imitálása jellemző. Második korszakára - 1912 utáni verseire - a keresztény irodalom műfajainak, a zsoltárnak imitálása jellemző. 1913-ban jelenik meg fantasztikus regénye, A gólyakalifa. Egy verse ürügyén (Játszottam a kezével) hazafiatlansággal vádolták, fegyelmi indult ellene, elvesztette tanári állását, nyugdíjaztatta magát. 1916-ban megjelenik harmadik verseskötete, a Recitativ. A Nyugat főmunkatársa, majd 1919-ben egyetemi tanár, az ellenforradalom után megfosztják ettől az állásától is. 1919-ben írta az 1990-ig cenzúrázott Szittál-e lassú mérgeket című versét, amelyben a tanácsköztársaság jeliszavait leplezi le, az ellentmondásokat tárja fel. A Magyar költő 1919-ben című versében mindenféle diktatúrától elhatárolja magát. 1920-ban Szabó Lőrincsel és Tóth Árpáddal lefordítja Baudelaire-t. 1921 folyamán összeházasodik Tanner Ilonával. 1933-ban írja utolsó regényét, a hátborzongató antiutópiát, Elza pilóta, vagy a tökéletes társadalom címmel. 1927-ben meghalt Baumgarten Ferenc, aki végrendeletében alapítványt hozott létre a rossz sorsú költők számára. A kuratórium elnöke Babits volt. 1929-től főszerkesztője a Nyugatnak. Lírájában egyre jobban látszott az egyre pesszimistább világszemlélete, amelyet csak fokozta, hogy gégerákot kapott. 1938-ban gégemetszést hajtottak végre rajta, miután nem tud beszélni, beszélgető füzetén keresztül érintkezik a külvilággal. Az erkölcsi felháborodás, a humánus féltése fordította szembe a fasizmussal. 1934-ben jelent meg Az európai irodalom története. 1938-ban írta a Jónás könyvét, majd 1939-ben a Jónás imáját. 1941 augusztus 4-én halt meg.

2.) Kossuth L. tér 2.

Berze Nagy János utolsó lakása. Itt halt meg 1946-ban.

Berze Nagy János paraszti családban született, tizenegyedik gyermekként. Gimnáziumi éveit Gyöngyösön (1889–1896), Egerben (1896–1897) és Jászberényben (1897–1898) töltötte, utóbbi városban érettségizett. Néprajzgyűjtői munkásságát már 14 éves korában elkezdte. A Budapesti Tudományegyetem bölcsészhallgatója lett, ahol Katona Lajos tanítványa volt. 1905-ben végzett és ekkor avatták bölcsészdoktorrá. Még ugyanebben az évben királyi tanfelügyelő tollnokként kezdett dolgozni Lugoson. 1905. május 2-án összeházasodott Losonczy Emma (1883–1955) tanítónővel, aki két gyermeket szült neki. Lányuk fiatalon meghalt, fiuk, ifj. Berze Nagy János (1906–) is néprajzkutató lett. 1906-tól 1908-ig Kolozsváron dolgozott. 1907-től 1913-ig írta

TESTVÉRMŰZSÁK VETÉLKEDŐ

1. korcsoport (3–5. évf.) 1. forduló

nagy munkáját, a Meseszótárt. Ekkor az Athenaeum vette át a kéziratot, szedését is elkezdték, ám a háború közbejött, és szerencsétlen módon a műnek minden változata elveszett. 1908-tól Nagyenyeden, majd 1915-től Csíkszeredán dolgozott. 1916-ban, a románok betörésekor családjával menekülnie kellett, 800 kötetes könyvtára odaveszett. Egy évig Debrecenben kapott menedéket és állást. 1917-től újra Csíkszeredán élt, ekkor nevezték ki királyi tanfelügyelőnek, és Pancsovára helyezték. 1919-től Szekszárdon, majd 1924-től 1939-ig, nyugalomba vonulásáig Pécsen dolgozott, és ott is halt meg 1946-ban. Az elveszett Meseszótár után másik nagy műve a magyar mesekatalógus. Az általa számba vett több mint félezer mese a magyar népmesék első nagyobb, korszerű rendszerezése volt – és egyáltalán az első ilyen európai munka –, egyetlen kiadása ma is keresett mű. Kéziratban maradt mitológiai munkája is, amely eredetileg a A világ közepe. A magyar ősvallás eredete címet viselte volna, ám az már csak halála után jelenhetett meg Égigérő fa címen.

3.) Sallai u. 48.

Itt állt a ház, ahol Váradi Antal kisiskolás korában lakott. (1859-1863)

Váradi Antal (Závod, 1854. máj. 2.–Bp., 1923. márc. 5.): író, drámaíró, színészpédagógus. 1873-ban bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1875-től közel húsz évig reálgimnáziumban tanított. Közben Paulay Ede ajánlására meghívták a SzAk színészetelmélet és esztétika tanárának (1887–1906). Később az iskola titkára, majd 1896-tól nyugalomba vonulásáig, 1906-ig, ig.-ja lett. 1895-ben a Nemzeti Színház drámabíró bizottságának tagjává nevezték ki. A Kisfaludy Társaság és a Petőfi Társaság tagja volt. Egy időben az Országos Színészegyesület alelnökévé választották. 1893 és 1923 közt ő volt az Ország-Világ c. lap főszerk.-je. Pécsi gimnazista korától írt verset, színművet, utóbbiakat jórészt verses, klasszicista formában. Tankönyveket írt a SzAk számára. Drámái: Iskarióth (1876); Tamora (1879); A tör (1880); A hun utódok (1890); Charitas (1893); Rafael (1894); Démon (1895). Regénye: Festett világ (1892). Fordításai: Goethe: Faust II. rész; Schiller: Tell Vilmos; Aiszkhülosz: Oreszteia; Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok. Könyvei: Aesthetika dióhéjban (1881); Szavalókönyv (1883); Jelmeztan (1884); Az aesthetikai testtartás és mozgástan kézikönyve (1884); A vers- és költészet vázlata (1888); Huszonöt év (a Színésziskola jubileumára, 1890); Az aesthetika rövid kivonata (1896); Elmúlt időkől, Ifjúságom (1904); Emlékeim (1904); A szavalás és színpadi gyakorlat kézikönyve (1905); Az elzárt mennyország (1910); Képek a magyar író- és színészvilágból, I–III. (1911); Régi magyar színészvilág (1911); A régi Pest emlékeiből (1921); Színészhistóriák (1922). – Ir. Péterfy K.: V.A. (1928);

Mándi M.: V.A. (1934); Galamb S.: A magyar dráma története 1867-től 1896-ig (1937–44).

4.) Széchenyi tér 15.

Nádor szálló. 1927-ben itt szállt meg Móricz Zsigmond. 1931-től a Janus Pannonius Társaság vendégei is többnyire itt szálltak meg.

8 pont

5. Tüskés Tibor *Nagyváros születik* c. könyvének *Táj és történelem* c. fejezésében Pécs régebbi története elevenedik meg. A következő feladatban ki kell választanotok a helyes megoldást!

1. A *Quinque Ecclesiae* név írott forrásban először itt olvasható:

- A) Tihanyi Alapítólevél
- B) a Salzburgi Névtelen feljegyzései
- C) Fünfkirchner Zeitung

2. A város második püspöke:

- A) Boldog Mór
- B) Gellért
- C) Salamon

3. András és Benedek legendáját ő foglalja írásba:

- A) Boldog Mór
- B) Salamon
- C) Lázár diák

4. Ebben az évben alapította itt Nagy Lajos az első magyar egyetemet

- A) 1367
- B) 1258
- C) 1311

5. A Tettyén egy nyári palota romjai láthatók ma is. Kié volt ez a palota?

- A) Petar Hektorovic
- B) Szatmári György
- C) Ernuszt Zsigmond

6. Ebben az évben jut Pécs török kézre:

- A) 1541
- B) 1542
- C) 1543

7. 1848 áprilisában megjelenik Pécssett a német polgárság első újságja. A címe:

- A) Freiheit
- B) Volk
- C) Fünfkirchner Zeitung

8. Ki nevezte egy 1934-es versében az országnak ezt a részét „viharsarok”-nak?

- A) Kassák Lajos
- B) Illyés Gyula
- C) József Attila

9. Mi a neve ma annak az utcának, amelynek első neve Magyar utca, de később nevezték Molotov, majd Déryné utcának is?

- A) József
- B) Mária
- C) Péter

10. Babits *Halálfiái* c. regényében milyen néven szerepel az egykori Pécs?

- A) Fünfkirchen
- B) Hammerli
- C) Sót

(10 pont)

6. A *Nagyváros születik* c. könyv a 60-as, 70-es évekbeli Pécsset mutatja be. A „*Kik laknak Pécsen*”, „*Az életforma kérdései*” és az „*Ünnepek és hétköznapok*” c. fejezetek alapján válaszoljatok a következő kérdésekre!

A) Miért nevezi Tüskés Tibor Pécsen „nagy dagasztóteknő”-nek?

Sok nemzetiség egymás mellett élése a jellemző (magyar, sváb, székely, sokác...)

B) Mit takar az „infrastruktúra-ellátás” kifejezés?

A mai szja elődje, a fizetés egy része nem kerül a borítékba, hanem közösségi célokat szolgál: iskola, kórház...)

C) Kik mennek el ezekben az években a városból, és miért?

Újságíró, színész, orvosprofesszor, focista, karrier miatt

D) Kb hány havi fizetésből lehetett új építésű lakást venni a 70-es években? (Ha másra nem költött az ember.)

Kb 365 hónap, azaz mintegy 30 év (átlagfizetés esetén)

E) Mondj példát a könyv alapján régi és új együttélésére Pécs városán belül!

Távfűtéses házak szomszédságában az udvarvégi budik, Széchenyi tértől 10 percre a Felsőhavi utcában a mosogatóvizet az utcára öntik...

F) Hogyan jellemzi Tüskés Tibor a 70-es évek Pécsét?

A, piszkos

B, kevés park

C, korszerűtlen utcai lámpák

D, rossz utak

G) Ki küldött egyszer 100 Ft-ot a „Dunántúl” szerkesztőségébe, cserébe a szép versekért?

Virág Ferenc püspök

H) Milyen botrányos eset történt a Széchenyi téren 1841-ben?

Rabok nyilvános megbotozása

I) Hogyan jellemzi Tüskés Tibor a korabeli emberi kapcsolatokat?

Elszemélytelenedés, magány, közöny, válság, antiszociális magatartás...

J) Vázold fel a régi Pécs városszerkezetét!

Körkörös elrendezés, középen a belváros, (piac, terek, iskola, városház, szálloda, emeletes házak),

majd szerényebb , földszintes házak, keskeny utcák, villaszerű negyedek, , bányászkolónia egyforma házai,

kórházak

temetők

laktanyák

katonai gyakorlóterek

20 pont

7. Az alábbiakban Tüskés Tibor egyik ehhez a feladatlaphoz ajánlott művéből vett fejezetcímeket sorolunk fel. Írjatok fogalmazást arról a településről, ahol éltek, vagy arról, ahol iskolátok található! A felsorolt kifejezéseket építsétek be írásotokba, amelyet aszerint fogunk értékelni, mennyire érzékeltetitek a táj, a környezet szeretetét!

Emberarcú táj

Tegnap és ma

Nyár, erdő, kakukk

Szobrok hóruhában

A tapintható múlt

10 pont

8. Hogyan kapcsolódnak a következő nevek a képen látható épülethez?

Breuer Marcell
Párizs
Picasso
Henry Moore
Zehrfuss

Breuer Marcell :Az Unesco-központ egyik tervezője

Párizs : Az Unesco-központ székhelye

Picasso : 40 – fatáblára festett - Picasso-kép díszíti belül

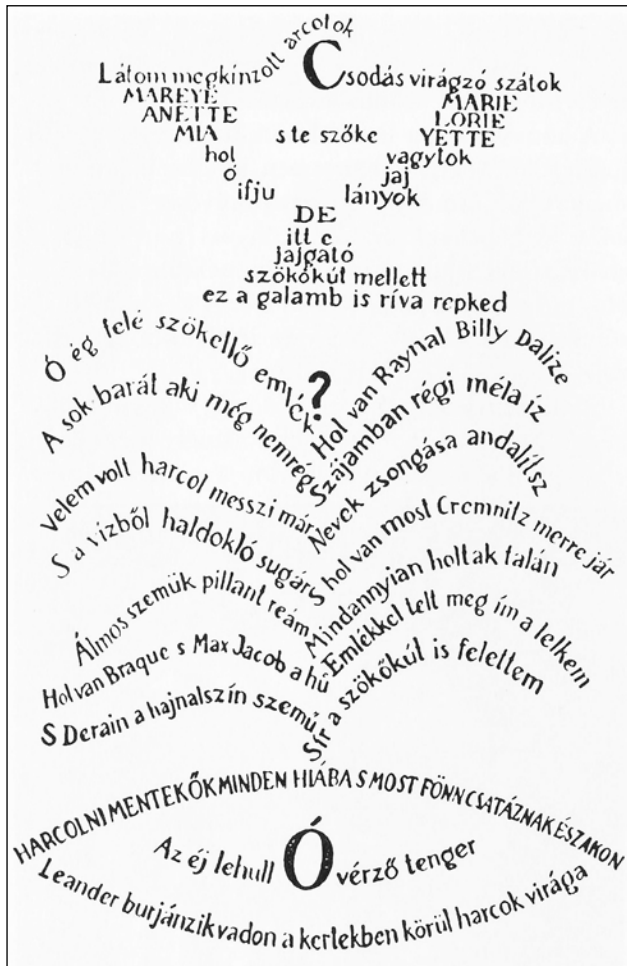
Henry Moore : szobra a bejárat előtt áll

Zehrfuss : Az Unesco-központ másik tervezője

10 pont

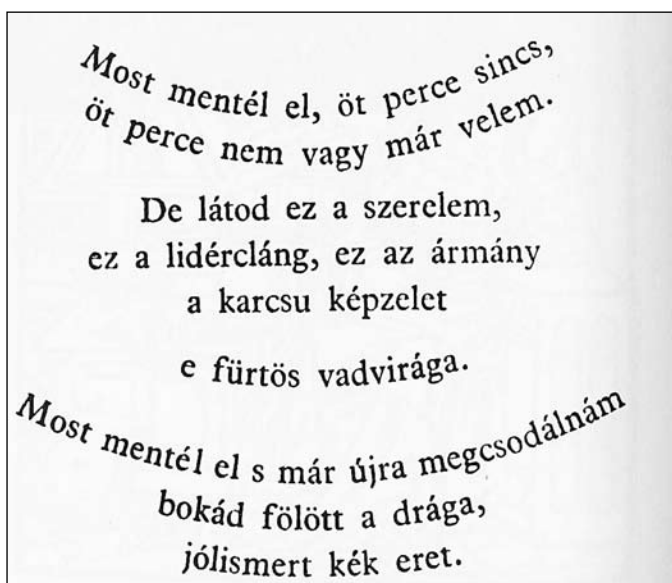
TESTVÉRMŰZSÁK VETÉLKEDŐ
4. korcsoport (11–12. évf.) 2. forduló

9. A *Testvérműzsák* című könyv egyik fejezete a képírás, képvers, illusztráció címszavak segítségével tárgyalja a szöveg és a kép szoros kapcsolatát. Az alábbi képverseket választotta Tüskés Tibor illusztrációnak. Melyik költők mely művei ezek?

Guillaume Apollinaire:

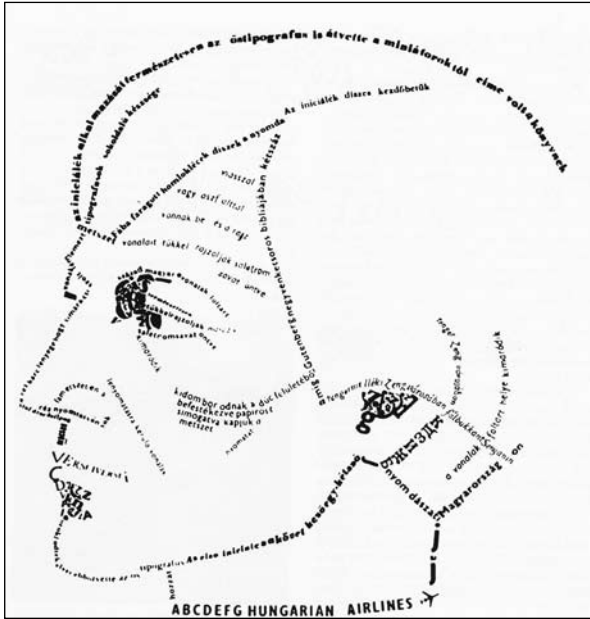
A megsebzett galamb és a szökőkút

Radnóti Miklós: Virág

(Papírszeletek c. versciklus)

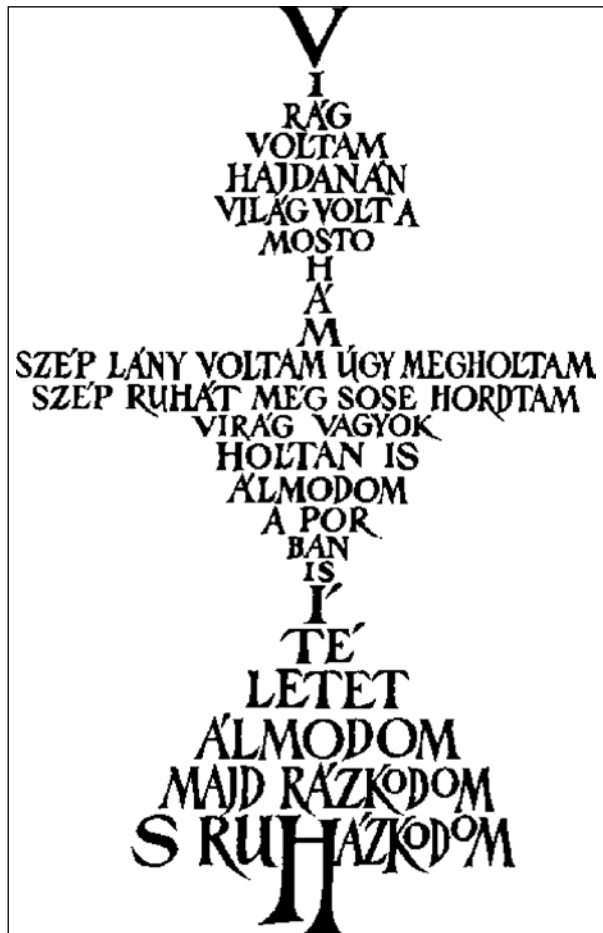
TESTVÉRMŰZSÁK VETÉLKEDŐ
4. korcsoport (11–12. évf.) 2. forduló

Nagy László: Önarckép

Hó hó hó hó hó hó hó hó hó hó
 hó hó hó hó hó hó hó hó hó hó
 hó hó hó hó hó hó hó hó hó hó
 hó hó hó hó hó hó hó hó hó hó
 hó hó hó hó hó hó hó hó hó hó
 hány bukás hány elsikoltott néma oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 oh oh oh mennyi végső késő oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 mennyi hiábavaló oh oh oh oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh
 oh oh oh oh oh oh oh oh oh oh

Illyés Gyula: Újévi ablak
(Dólt vitorla c. Kötet)

Nagy László: Árvácska sírverse.

10 pont

10. Mennyire számít az illusztráció egy tankönyv esetében? Hasonlítsátok össze Mohácsy Károly: Irodalom: a középiskolák 10. évfolyama számára (Budapest: Krónika Nova Kiadó) és átdolgozott változatát, Mohácsy Károly: (Színes) Irodalom: a középiskolák 10. évfolyama számára (Budapest: Krónika Nova Kiadó) című tankönyvét! Érveljete!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10 pont

Ajánlott irodalom

Tüskés Tibor: Nagyváros születik. Budapest: Szépirodalmi Kiadó, 1975. (15. o. – 68.o.,101.o.- 124.o., 163.o.- 182.o.)

Tüskés Tibor: Nyár, erdő, kakukk. Baranya megye Tanácsa, 1973.

Tüskés Tibor: Pécs irodalmi emlékhelyei. Pécs: Városi Könyvtár, 1971.

Tüskés Tibor: Testvérmúzsák. Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó, 1979.